

Sport – kulturní fenomén

Michal Peliš

FTVS UK, José Martího 31, 162 52 Praha 6

Klíčová slova: sociologie sportu, kultura, kult hrdiny, sebezdokonalení, hra, životní styl

Současná sociologie sportu trpí určitým nedostatkem v oblasti teorie. Zatímco úspěšně aplikuje sociologické metody a techniky, její přínos v teoretickém zkoumání je často pouze vedlejším produktem zkoumání jiného typu. Přitom v sociologii lze dnes pozorovat snahu o návrat k obecné teorii. Nejde ani tak o teorii, která by vysvětlovala obecné principy chodu společnosti, jako spíše o jednotlivé teorie (středního dosahu) tvořící pozadí sociologického zkoumání určitých oblastí sociální zkušenosti v rámci odvětvových sociologií. Druhým neduhem sociologie sportu je, že se při studiu kulturních charakteristik sportu snaží „zpětně dohledávat“ tyto charakteristiky a znaky např. z definic sportu, příp. z etymologie slova *sport*.

V následujícím textu se pokoušíme vyjít naopak z definice kultury, rozlišit dvě pojetí kultur (nazýváme je pojetí v *užším* a *širším* smyslu) a zabývat se tím, které kulturní znaky se váží k aktivitám souborně nazývanými *sport*. Úvahy jsou rozvíjeny ze statického pohledu v rovině *kultura – životní styl – sport*. Zajímají nás kulturní znaky sportu, proč je sport integrální součástí kultury, a co je tím, co je přítomné a nedotčené ve sportu bez ohledu na proces změn ve společnosti. Nesnažíme se vytvářet údiv nad podobností fyzických aktivit, jež je asi dána podobností tělesné stavby všech lidí, zajímá nás význam, jaký je sportovním aktivitám přisuzován bez ohledu na kulturní odlišnosti. Nevěnujeme se tedy sportu a kultuře z dynamické stránky, té bude věnována jiná stať.

Kultura v sociologii

Termín **kultura** je odvozen z latinského *colere* (pěstovat, pečovat, obdělávat). Jeho původní význam je skutečně „pěstování a zdokonalování předmětu schopného zlepšení a zušlechtnění, prováděné člověkem“ ([5], 330). Postupně se předmět zušlechťování mimo člověka posouvá až k němu a např. Cicero rozumí pod kulturou zdokonalování lidských schopností prostřednictvím „vzdělávání ducha“. V 17. a 18. století lze již pozorovat rozšíření významu, kdy kultura je „vše, čím člověk působením na okolní svět i na svůj vlastní vývoj zlepšuje přirozený stav a čím přispívá ke zdokonalení sebe sama“. ([5], 331)

Sociologie a další společenské vědy dnes pracují s pojetím, které pochází asi ze 30. let 20. stol. Podle ([7], 159) je kultura „souborem činností a výtvorů této činnosti, které lidem umožňují přežít v přírodním prostředí, spolu se souborem věr a představ, které tomuto přežití chtějí dát smysl“. V sociologii je často termín *kultura* vymezován určitými znaky, které souvisí se sociálním „bytím“ člověka. Tak je kultura charakterizována jako *suma specifických vzorců jednání* ([7], 160) a pro její kumulativní charakter, kdy je schopna konzervovat informace (např. pomocí písma), jí bývá přisouzena role nositelky *norem* a *hodnot*. Tím je (jistým způsobem) řešena odvěká otázka kooperace a soužití ve společnosti. Struktura kultury je určována *institucemi*, které dávají jakýsi návod „jak uspokojovat veškeré lidské potřeby“, kde jde o potřeby základní (biologické) a tzv. nadstavbové (kulturní). ([8], 143)

To, co bylo zatím uvedeno, chápeme jako zcela obecnou definici lidské kultury. Takové pojetí označme za kulturu v **širším** smyslu. Pokud bychom se zabývali odlišnostmi v příslušných vzorcích jednání a konkrétních hodnotách a normách, hovořili bychom o kultuře

v **užším** smyslu. Kultura v užším smyslu je tedy závislá na *čase*, kde bereme v potaz tzv. společenský vývoj, a na vůdčích *idejích* (náboženství, ideologie apod.). V této souvislosti se často hovoří o *civilizačních okruzích* (evropská civilizace, civilizace Dálného východu atd.). Kultura v širším smyslu tvoří pouze rámec toho, co je pro celou lidskou existenci významné. Kultura v užším smyslu již tvoří rámec pro vlastní síť sociálních vztahů.

Kult hrdiny

Sport jakožto fyzická aktivita člověka je typickým příkladem kulturního fenoménu.¹ S ohledem na definici *kultury* není divu, že též používáme termín *tělesná kultura*. Jde o zcela integrální součást lidského života. Abychom viděli, které znaky činí ze sportu kulturní jev, je třeba se zaměřit na původní smysl přiřkládaný aktivitám, jež nyní zahrnujeme pod označení *sport*. Uvidíme, že definice, které se ke sportu váží přibližně od pol. 19. stol., často nezachycují tento obecný pohled na základ sportovních aktivit v životě člověka.²

Velmi jednoduše bychom mohli říci, že každý živý tvor této planety se během života snaží zachovat právě tento svůj život, což vždy znamenalo a bude znamenat vyvinout úsilí spjaté s fyzickou stránkou daného jedince. Přežití je tak vázáno na jistý stupeň vytrvalosti, síly a umění boje. Ten vytrvalejší, silnější, schopný obstát v soupeření s ostatními je vítězem v boji o zachování života. Není pochyb o tom, že všechny generace lidského rodu považovaly vytrvalost, sílu a umění boje za *uctívané schopnosti*. V této souvislosti lze hovořit o *kultu hrdiny* jako o souhrnu zmíněných uctívaných schopností.³ Hrdinu zde chápeme jako bytost, jež prokázala svou nepřemožitelnost ruku v ruce se schopností přemáhat. Není třeba zúžovat pojem *hrdiny* jen na osobnost, která užívá síly a moci k ochraně svých bližních. (Takové pojetí hrdiny a hrdinství je mnohem bližší modernímu, civilizovanému člověku.) Bytost se stává hrdinou až v okamžiku, kdy *demonstruje* sílu, kdy navenek projeví uctívané schopnosti. Zajistit zmíněnou nepřemožitelnost lze ovládnutím nadpřirozených „sil“, což je však obvykle vyhrazeno bohům a polobohům, u nichž se zařazení do kategorie hrdiny prostě předpokládá⁴, nebo je nutno obrátit se k *fyzickému* (resp. i *psychickému*) *zdokonalení*. Člověk-bojovník tedy musel projít jistým výcvikem (kultivací), který vedl k jeho zdokonalení v oblasti „vojenské“. Již jsme zmínili, že důležitým znakem hrdinství je jeho projev, je nutné demonstrovat své schopnosti. Zde se zcela přirozeně připojuje nutnost výběru těch nejlepších na základě „umělého“ soupeření – soutěže. Všimněme si, že hrdina zaujímá vysokou pozici na společenském žebříčku bez ohledu na to, jaký je jeho původ.⁵ S tím je spojena prestiž a samozřejmě autorita vyvěrající z moci příslušející hrdinově pozici. Uctívání zmíněných schopností vytváří *hodnoty*, které jsou součástí veškeré lidské kultury (zde jde opět o kulturu v širším smyslu). Hrdina jako symbol je srozumitelný všem lidem a jeho pozice elity ve společnosti je stěží zpochybnitelná.

Zatím jsme hovořili o kultuře v širším smyslu a zdůraznili to, co je zcela charakteristické pro celý lidský rod. Upozornili jsme na roli záměrných fyzických aktivit, které jsou spjaty s dosahováním ideálu v souladu s uznávanými hodnotami, jež jsme souhrnně nazvali kultem

¹ *Kultura* je zde chápána v širším smyslu. Sousedství *kulturní fenomén* rozumějme jako libovolné lidské činnosti v duchu určité ideje, jež je „posvěcena“ nějakými kulturními vzorci či hodnotami.

² Příkladem je i jakési zpětné doplňování znaků sportu z významu slova *disportare* (lat.) a jeho užití v 19. stol. Na tento problém upozorňuje i ([2], 7-9).

³ Termín *hrdina a hrdinský výkon* zavádí již Thorstein Veblen v ([13], 17-19 a kap. 10).

⁴ Viz fecké báje, Mahábhárata, sport egyptských králů (viz [3]) a další.

⁵ Je zřejmé, že společnosti, v nichž je minimální vertikální sociální mobilita, nedovolují hrdinovi postoupit výše mimo svou třídu (kastu), ale je mu minimálně popřáno značné pozornosti a uznání. Sport se v mnoha případech stává prostředkem ke zvýšení sociálního statusu.

hrdiny. Sport v tomto smyslu, kde by se dalo též užít označení „vojenský“ *výcvik*, provází lidská společenství v souladu s uctívanou hodnotou *nepřemožitelnosti*.⁶ Zde je opět vhodné upozornit na to, že hovoříme dostatečně obecně a neomezujeme se na některou z kultur v užším smyslu.⁷ V předchozím odstavci jsme zdůraznili dva aspekty, které charakterizují sport v tomto obecném pojetí kulturního fenoménu. Prvním bylo *fyzické zdokonalení*, kdy nezapomínáme ani na zdokonalení psychické, a druhým byla *soutěž*, která se již dotýká polohy sportu jako hry a zábavy.

Fyzická a duševní kultivace člověka

Za první kulturní aspekt jsme zvolili *fyzické zdokonalení*. Důvodem je snaha ukázat sport jako součást kultury, jako kultivaci (i třeba s prvky „barbarství“). Nejde totiž jen o boj, násilí a agresi, tj o jakousi zvířecí přirozenost v člověku, ale právě o ono *sebezdokonalení*, byť i se záměrem ničit a zabíjet. Pěstování, rozvíjení jisté stránky lidské bytosti v souladu s hodnotami dané kultury jako směřování k určitému ideálu (vytvořenému na jejich základě) je typickým znakem internalizace kulturních hodnot, kdy jedinec směřuje k uznávanému ideálu cílenou aktivitou. To, že dnes v mnoha sportovních aktivitách dřívějších dob vidíme spíše projev zvířete v člověku, je pouze důsledkem změny kulturních vzorců, změny uznávaných hodnot a příslušných kulturních norem.⁸ Sport je tu stále institucionalizovaným způsobem uspokojování některých potřeb člověka v rámci dané kultury (v užším smyslu). Na tomto hledisku nic nezmění to, co spojují jednotlivé kultury s pojmy *ušlechtilost* a *humanita*.⁹

V okamžiku, kdy určitá úroveň kooperace, dělby práce umožňuje uvědomit si dichotomii mezi „duší“ a „tělem“¹⁰, setkáváme se s pojetím sportu, které již zřetelně zdůrazňuje kultivaci ducha i těla. Ve smyslu definice *kultury* jsme oprávněni říci, že sportovní aktivita člověka začíná zrcadlit další z (nových (?)) hodnot kultury. Je však třeba zdůraznit, že tato filosofická hodnota *harmonického rozvoje těla i ducha* je již méně srozumitelná „širokým masám“, a tudíž i hůře přenositelná. Ovšem její integrální součástí, kterou je péče o *zdraví* těla (i ducha), tomuto neduhu nepodléhá tak silně, aby nebyla alespoň uznávána a aplikována.

V předchozím odstavci jsme ukázali vztah dvou součástí sportu z pohledu *kultivace* lidské bytosti. První se týkala toho, co bychom mohli označit jako zcela přirozenou potřebu ovládnutí, panování (nad člověkem i přírodou), a druhá již zachytila jisté specifikum lidské kultury, jímž je důraz kladený na duchovní rozvoj člověka. Tuto stránku sportu bychom mohli označit za snahu o dosažení „duchovně-fyzické jednoty“. Ani zde se však nemusíme vyhýbat slovu *panování*, jde totiž o „panování nad sebou samým“. Některé z uznávaných hodnot spojených s oběma aspekty sportu z pohledu kultivace člověka jsme uvedli v tabulce 1.

⁶ Týká se to i kultur, které bychom označili Batailleovým termínem „neválčící společnosti“, v nichž se přesouvá zájem o zdokonalení spíše do roviny duchovní (viz též následující oddíl **Fyzická a duševní kultivace člověka**).

⁷ Současně je třeba zdůraznit, že jsme sport zatím ani nespojovali s volným časem. Každý však tuší, že dosahování ideálu hrdiny je „zaměstnání na plný úvazek“. Vážně míněné fyzické zdokonalování potřebuje specifický čas. Proto se nezdřáhám používat termínu *vojenský výcvik*, i když slovo *vojenský* stále doplňuji uvozovkami. Snad netřeba připomínat, že lidé zabývající se vojenským výcvikem měli vždy předpokládané zvláštní postavení. Viz např. Platónova Ústava či kšátrijové v Indii.

⁸ Viz např. přístup Norberta Eliase [11].

⁹ Obě kategorie asi nebudeme spojovat s *člověkem-zvířetem*, musíme je však přijmout do slovníku, který používáme u *člověka kulturního*, u člověka, jenž je bytostí společenskou. Rozhodně by ale bylo troufalé rozhodovat, zda *humanita* a *ušlechtilost* jsou nějakou „metafyzickou“ součástí lidské „bytosti“. Z našeho pohledu se zdá, že oba pojmy prošly během času určitou obsahovou změnou.

¹⁰ Zřetelným sociálním znakem je specializace některých tříd, příp. kast na „starost o duši“ (kněží).

„panování“	„duchovně-fyzická jednota“
zdatný	krásný
hrdina	zdravý
bojovník – dobyvatel	všestranně rozvinutý
lovec	vyrovnaný – harmonický

Tab. 1

Sport a hra

Zmínili jsme nutnost porovnávání a soutěžení jako způsobu, jak rozpoznat příslušného adepta na roli hrdiny. Poměrování a demonstrace sil je součástí kultu hrdiny. Takové poměrování-soutěžení se již dotýká dvou rovin. První je samotný akt soutěže, do něhož vstupuje uchazeč o vítězství, a druhou (která nemusí být vždy přítomna) je *diváctví*. Důvod zájmu o sledování soupeření není asi po předchozích odstavcích třeba objasňovat.

V některých pracech se lze setkat s tvrzením, že sport je hra.¹¹ S ohledem na styl, jaký jsme zvolili při kulturní analýze sportu, jsme však nuceni dodat, že to platí spíše pro soudobé chápání termínu *sport* ([2], 22) a pro rovinu označenou jako *diváctví*. Abychom objasnili, proč je toto spojení sportu a hry tak těsné, podívejme se na to, co je to *hra*.

Vůbec bychom se nemuseli stydět vyslovit heslo, které jsme použili i u sportu – *hra je kulturní fenomén*. Sociologie si všímá člověka jako individua nalézajícího se v určitých pozicích a vazbách ve společnosti. Tyto pozice jsou spojeny s různými *rolmi*, které jedinec „hraje“, resp. jedná tak, jak se od něho očekává, nebo lépe: jedná tak, jak rozumí své roli a jak rozumí očekávání, které je s jeho rolí spjato. Jednání v sociálních pozicích a vztazích je obvykle dáno souborem kulturních hodnot a norem, které vytváří očekávání a závazek pro jedince na příslušné pozici a v příslušných vazbách.¹² Typ jednání je tu dán internalizací zmíněných kulturních hodnot a norem např. v průběhu socializace jedince. Hra je také jistá *kombinace vzorců chování*. Kombinace, která však vymezuje *oddělený systém* chování ([10], 106). Člověk je vtažen do „jiné reality“, jež je často přehledná, jsou známa pravidla a veškeré možné vlivy na hráče. Obvykle nedochází k fatálnímu vlivu na pozice a vztahy běžného života. Krom toho je hraní spojeno s uspokojením jedince při vstupu do „jiného bytí“.¹³

Sport může vykazovat stejné znaky jako hra. Také může vymezovat speciální prostor a čas, což je dáno jeho „pravidly“, a řešit tak jisté *symbolické situace* [6]. Aktérům je vymezen komunikační rámec, jenž zajišťuje obecné porozumění uvnitř i vně sportu-hry [10]. Podle Choutky [6] jsou významné společné znaky sportu a hry *dobrovolnost*, která zajišťuje prožitek z činnosti, a *doplněk životního stylu* moderní společnosti. Tady se již projevuje vazba hry a sportu na volný čas, jako integrální součást života v mnoha společnostech moderního typu.

Kulturní znaky sportu a životní styl

V předchozím textu jsme se snažili upozornit na znaky sportu, které mu můžeme přisoudit, aniž bychom byli nuceni omezovat se na soudobou definici tzv. *moderního sportu* nebo

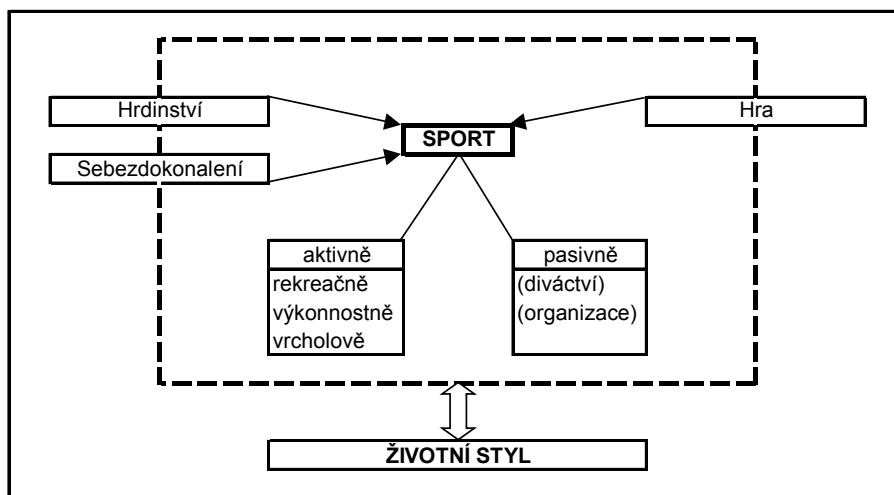
¹¹ Např. [6].

¹² Viz odstavec **Kultura v sociologii**.

¹³ Obdobně Marx hovoří o *řízení svobody*, kdy nejde o tvorbu materiálních hodnot, ale o svobodnou seberealizaci jedince, jež má svůj význam při uspokojování jeho potřeb a případně při jeho sebezdokonalování. Zde je jistě zřejmá i úloha her v socializačním procesu.

zúžovali pojetí sportu na nějaký kulturní či časový rámeček. Snad všechna pojetí sportu jistým způsobem zohledňují obě jeho roviny: *sport jako zdokonalení* (projev, demonstrace dokonalosti) a *sport jako hra*. Obojí je součástí všech kultur v užším smyslu, a proto jsme si dovolili označit takto pojímaný sport zcela obecně jako kulturní fenomén. Ve všech kulturách jsou tyto znaky dostatečně srozumitelné a z nich též vychází porozumění významu (funkce) sportu ve společnosti.¹⁴

Používáme-li termín *moderní sport* (resp. *sport v moderní společnosti*), máme na mysli definice, které se ke sportu připojují v době tzv. moderní (industriální) společnosti.¹⁵ Již jsme okrajově zmínili, že každá (sportovní) aktivita vyžaduje specifický čas. Soudobá moderní společnost západního typu je často spojována s rozvojem *volného času*.¹⁶ Volný čas se stává „prostorem“ pro realizaci námi zmiňovaných kulturních znaků sportu. Sociologie má často kategorii volného času spojenou se životním stylem, kdy životní styl je jistým individuálním „bytím“ ve světě a společnosti.¹⁷ Podíváme-li se na schéma v obrázku 1, bude zřejmé, proč jsme se zdráhali ztotožnit sport a hru. *Hru* chápeme jako jistý (kulturní) znak sportu, podobně jako je tomu s *kultem hrdiny a sebezdokonalením*, ale výsledkem aktivit, které řadíme pod společné označení *sport* (a nezáleží na tom, jaký je jejich faktický projev, zda jsou provozovány aktivně nebo pasivně) je vždy *vliv na životní styl*. Samozřejmostí je i druhý směr, kdy životní styl má vliv na ně, resp. na jejich výběr. Náhodné hraní, podobně jako nahodilý sport (možná lépe: nahodilá sportovní aktivita, která plní funkci, jakou přisuzujeme hře), nemá vliv na životní styl. Ve schématu jsme to naznačili přesahem „hry“ mimo rámeček vlivu na životní styl (čárkovaně). Podobně se lze dívat i na zbývající znaky sportu. Člověk si např. uvědomuje hodnoty *hrdinství* a *sebezdokonalování*, ale k jejich případnému vlivu na životní styl nemusí být jako prostředek užít sport.

Obr. 1

O životním stylu jsme hovořili jako o individuálním „bytí“, čímž jsme rozhodně neřekli, co životní styl je. Jeho vymezení v sociologii je poněkud problematické a velmi často dosti

¹⁴ Podobně jsou ve společnosti funkční všechny činnosti, jež jsou nositelkami uznávaných kulturních hodnot, a nezáleží na tom, zda je jedinec jejich aktivní nebo pasivní součástí.

¹⁵ Viz např. ([9], 22) a ([2], 22).

¹⁶ Důvody můžeme hledat např. v oddělení práce od obydlí, její organizaci a automatizaci, kdy se zřetelně odděluje pracovní a mimopracovní čas.

¹⁷ Životní styl je totiž silně vázán na individuální zájmy a hodnoty, jež jsou ale vždy pod společenským, resp. kulturním, vlivem.

široké. Předem si je třeba uvědomit, že i použití slova *individuální* nemá odkazovat pouze na jedince.

Podle [4] je **životní styl** (též: *životní způsob*, *životní sloh*) systém významných činností a vztahů, životních projevů a zvyklostí typických pro určitý subjekt. Subjektem může být jedinec i skupina. Jde o různorodé lidské aktivity, jejichž důležitým znakem je, že zauímají trvalejší místo v životě a často se opakují ([9], 37). V případě skupiny bychom mohli hovořit až o tradici. Těmto aktivitám je přikládán význam a jsou obvykle citově zabarvené (a to zejména v kladném smyslu). Dalo by se říci, že jedinec vykazující určitý životní styl si uvědomuje jistou „příslušnost“ k nějakému sociálnímu útvaru právě na základě jistých výrazných znaků svého životního stylu.¹⁸ Označit někoho za šachistu, karatistu, fotbalistu či fotbalového fanouška vlastně znamená naznačit jeho zájmy, očekávané postoje a hodnoty. Příležitostná hra v šachy obvykle nevytváří pocit „jsem šachista“. Je tu potřeba určitý zájem o tuto činnost (studium, ...), pravidelnost (s vymezeným časem) a jistých vnějších znaků, symbolů („nosit stále šachovnici“, členství v klubech, ...). Je zcela zřejmé, že ani toto naše vymezení neklade zcela zřetelnou hranici, kdy jde (v duchu předchozích úvah) o „pouhé hraní si“ a kdy již jde o aktivitu, která charakterizuje jistý životní styl (chybí např. nějaké výrazné vnější znaky – oblečení motorkáře apod.). Tuto hranici však může pomoci stanovit i samotný typ prováděné aktivity.¹⁹

Životní styly mohou být velice různorodé. Lze je zkoumat jako komplexní charakteristiku konkrétního života nebo se jimi zabývat skrze jejich výrazné znaky. Pro nás je však podstatné uvědomit si, že každá kultura v užším smyslu je nositelkou jisté sady životních stylů. Protože kultura přináší i interpretaci životních stylů, je třeba na závěr zdůraznit, že životní styl podléhá nejen hodnocení z pozice dané kultury, ale tvoří i jeden ze znaků sociálního statusu.

Závěr

V jistém smyslu „virtuálně“ si můžeme položit otázku: Uznáme-li, že sport jako určitá lidská aktivita je součástí kultury (v širším smyslu), jaké jsou tedy základní kulturní znaky, které sportu přísluší, aniž bychom se museli obracet k jednotlivým kulturám (v užším smyslu) a aniž bychom vycházeli z obvyklé definice sportu pocházející z pol. 19. stol.?

To, že sport je součástí kultury, není asi zpochybňováno. Definice *kultury* je dostatečně široká na to, aby byl sport, stejně jako mnoho dalších lidských aktivit, uznán za její součást. Proto je pro nás vhodné vyjít z této definice a směřovat ke sportu. Podstatné pro všechny kultury (tj. obecně pro kulturu v širším smyslu) je jejich schopnost konzervovat a přenášet z generace na generaci hodnoty, normy a určité vzorce chování. Jak je tomu tedy u sportu? Které obecně uznávané hodnoty jsou spojeny se sportem?

Odpověď na tuto otázku neobsahuje výčet hodnot, ale pouze znaky sportu, které jsou soubory určitých hodnot. Těmi znaky jsou *touha po sebezdokonalení* ve smyslu fyzickém i duchovním a s tím spojený *kult hrdiny* jako zcela univerzální soubor hodnot. Významný rys hodnot spojených s kulturem hrdiny je ve vlivu na základní „socio-stratifikační“ prvek, jímž je srovnávání – soupeření, a tedy vlivu na sociální pozici. Sport nevykazuje jen tyto dva znaky. Dalšími jsou ty, které má společné s *hraním* a *hrou* (jsou zmíněny v odstavci **Sport a hra**). Je tu však jistý rozdíl, jenž nám nedovoluje napsat rovnítko mezi hrou a sport. Pojetí sportu, které

¹⁸ K tomu viz též ([12], 150-154).

¹⁹ Ten, kdo vlastní pilotní licenci a ročně nalétá svých povinných 12 hodin, bude spíše označen za pilota se všemi rysy tohoto označení, než za hráče squashe, i když tomu věnuje nějakých 50 hodin ročně.

je v centru našeho zájmu, je to, které má *vliv na životní styl*. Teprv zde je výrazné umístění do sociálních vztahů trvalejšího charakteru vycházejících z dané kultury (v užším smyslu). Sport se tu stává uvědomovaným spoluvůrcem životního stylu.

Literatura

- [1] Bataille, G.: *Prokletá část. Teorie náboženství*. Herrmann & synové, 1998.
- [2] Čechák, V. a Linhart, J.: *Sociologie sportu*. Olympia, Praha 1986.
- [3] Decker, W.: *Sports and Games of Ancient Egypt*. The American University in Cairo Press, 1993.
- [4] Duffková, J.: Sociologie životního stylu. In: Kabátek, A. a kol.: *Sociologické texty II*. Karolinum, Praha 1994.
- [5] *Filozofický slovník*. Svoboda, Praha 1985.
- [6] Choutka, M.: *Sport a společnost*. Olympia, Praha 1978.
- [7] Keller, J.: *Úvod do sociologie*. SLON, Praha 1995.
- [8] Klofáč, J. a Tlustý, V.: *Současná empirická sociologie*. Orbis, Praha 1959.
- [9] Slepíčková, I.: *Sport a volný čas*. Karolinum, Praha 2000.
- [10] Sutton-Smith, B.: The Sporting Balance. In: Albonico, R. a Pfister-Binz, K. (eds.): *Sociology of Sport*. Birkhäuser Verlag Basel, 1971.
- [11] Šubrt, J.: *Civilizační teorie Norberta Eliase*. Karolinum, Praha 1996.
- [12] Toffler, A.: *Šok z budoucnosti*. Práce, 1992.
- [13] Veblen, T.: *Teorie zahálčivé třídy*. SLON, Praha 1999.

Resumé

Sport – the cultural phenomenon

The sociology of sport is known to be an applied sociological subdiscipline. This article aims to be a contribution to the theoretical branch of sociology in the field of cultural background of sport. It is an attempt to study only one side of this topic – statical point of view. The first step starts at the definition of culture and then it is directed towards sport and its usual definition known since later 19th century. We show some signs of sport in the role of sets of specific cultural values which do not vary depending on the cultural differences. Following the concepts of *hero cult*, *selfimproving*, *play* and *game* we try to range the significant signs of sport. Sport is seen under its influences to the *way of life*.

Sport – kulturní fenomén

Text by měl být příspěvkem k teoretické sociologii sportu. Na sport je zde pohlíženo jako na statický objekt, jenž vykazuje určité trvalé kulturní znaky. Prvním krokem tedy bylo vyjít z definice kultury a směřovat ke sportu a jeho běžným definicím známým již z 19. stol. Snažíme se na této cestě ukázat určité znaky sportu a roli některých specifických kulturních hodnot, které nejsou závislé na jednotlivých kulturních odlišnostech. V textu se tak zabýváme *kultem hrdiny*, *sebezdokonalením*, *hraním* a *hrou*. Centrem našeho zájmu je vždy sport, jenž má *vliv na životní styl*.